

Solange Fernexová - Život pre život

*Konáme podľa nášho svedomia
a jediná vec, ktorú čakáme od ľudí,
to je pozerať na všetkých rovnako
a spytovať si svedomie,
aby vedeli, čo môžu robiť,
pretože je toľko vecí na prácu...
Naše ciele sú veľmi jasné,
určíte to nie je len ozdobenie,
to je len veľmi... malý krôčik.
Solange Fernexová*

Nemohla nikdy žiť inde než na vidieku. Vždy žila so zvieratami, s kravami. To preto, že sa tam narodila. Na fotografiách z detstva sa prechádza v čižmách po farme...

„Odkedy som vedela čítať, myslím, že to bolo od šiestich rokov, bola som absolútne fascinovaná knihami. Umožnili mi vstúpiť do odlišného sveta. Moja stará mama mi však vymedzila jednu knihu na deň. Mala som pocit, že to bolo šikanovanie, absolútna intolerancia. Láska ku knihám ma nikdy neopustila a myšlienka, že budem musieť odísť na pústy neobývatelný ostrov iba s jedinou knihou, bola pre mňa absolútne neprípustná,“ hovorí Solange Fernexová v úvode filmu Život pre život, ktorým autor, francúzsky dokumentarista a v tomto roku člen medzinárodnej festivalovej poroty Daniel Coche, vzdal hold tejto obdivuhodnej a šľachetnej žene, ktorá sa v záujme dobrej veci, a predovšetkým v záujme ochrany prírody, nebála prekračovať hranice.

Solange Fernexová sa narodila cez vojnu. V apríli 1934 v Štrasburgu. Jej otca zabili v predvečer prírmeria na rieke Loire. Zostala s mamou, ktorá na túto situáciu vôbec nebola pripravená. Stala sa obeťou vojny a nikdy nad tým nezvífazila. To ovplyvnilo aj detstvo Solange.

„Mama plakala každý deň... Aj moja stará mama stratila dvoch synov rukou nemeckých vojakov, bolo to vo vojne v rokoch 1914 až 1918. Boli to veľmi mladí ľudia. Padli v Alsasku na fronte pri pohorí Vogézy. A v ďalšej vojne stratila ďalšieho syna, môjho otca, vojaka francúzskej armády. Aby mohla ďalej žiť, vravela: Boh mi dáva, Boh ho berie, ako meno večnosť nech je láskavé...! Boh bol pre ňu ten, kto jej nezabránil trpieť, ale jej to dávalo zmysel. Ja si však myslím, že človek sa nemá stavať do pozície obete, nemá akceptovať svoj osud, ale konať. Veľa som trpela, radšej by som skutočne reagovala a neprijala to, čo prichádza,“ spomína Solange na detstvo.

Keď mala Solange 20 rokov, so svojím manželom Michelom, lekárom, špecialistom, odborníkom na tro-

pické choroby, objavila Afriku. A s Afrikou objavila epidémie, hlad a chudobu ako dôsledok monokultúry nanútenej kolonizáciou. O desať rokov neskôr, po návrate do Alsaska, usadili sa v malej dedinke Biederthal pri švajčiarskych hraniciach. Solange založila sekciu asociácie Zem ľudí.

Vo filme sa objavujú archívne fotografie, obrázky. Na nich napríklad mládež pracujúca na obnove starých vidieckych domov. Bolo to obdobie, kedy všetko, čo bolo staré, bolo veľmi znehodnocované. Solange hovorí: „Naše deti dospievali a tiež sa zúčastnili rekonštrukcie vidieckych domov. Myslím, že pedagogika činu je veľmi významná. Našli sme dvoch umelcov, ktorí nám pomohli. Zničené domy vymaľovali alebo pokreslili a hneď pozvali majiteľov na výstavu. Veľa domov sme takto zachránili a boli sme na to pyšní.“

V roku 1974 nemecký priemyselník chce založiť v Alsasku, pozdĺž rieky Rýn, továreň na spracovanie olova. Znečistenie, ktoré hrozí, otrávi všetko v blízkosti a nainfikuje mlieko a mäso. Celá potravinárska reťaz riskovala zasiahnutie.

vybudovať továreň stojí len pár vinohradníkov. A ja mu na to: Počúvajte pane, vy robíte tak, ako sa vám zdá správne, ale ja tiež musím robiť to, čo považujem za správne. Hovoríte, že budeme mať veľa problémov, ale sme to my, kto vyhrá! Pozeral sa na mňa ako na mimozemšťanku, potom som odišla.“

Hrozná je sila buldozéra, ktorý prichádza a reže stromy... Solange vraví, že je to ten istý buldozér, ktorý ničil vzájomné medziľudské vzťahy, ktorý ide plieniť zdroje krajín tretieho sveta, ktorý znečisťuje... Všetko toto je mentalita buldozéra, ktorý tvorí rovnú krajinu, ktorá je pre človeka krátkodobou záležitosťou.

„Podmienky boli veľmi zlé, ale ľudia prišli. Obliekli si pulóver na pulóver, nepremokavý oblek na nepremokavý oblek a prišli. Teploty klesli pod nulu. Vydržali sme šesť mesiacov. Bolo to určite zaujímavé a veselé. V mojom srdci to boli moji priatelia. Myslím, že sila prichádza z toho, že bránime niečo, bijeme sa za niečo. Je správne vedieť, čo chceme zničiť alebo urobiť, zachrániť. Ale je skutočne treba mať myšlienku. Hodnoty treba chrániť.“

Solange Fernexová: „To je to, čo úžasne šokuje. Skutočnosť, že znečisťujúca továreň, ktorú nikto nechcel, sme „vyhrali“ my, Alsasania na hraniciach. A druhá vec je, že malebná krajinka je nesporne vzácna svojou polohou pre ochranu prírody. Pomyslela som si, že tieto dva faktory určite prispejú k mobilizácii mienky... V piatok, keď prišli robotníci, boli sme v teréne. Skúšali funkčnosť svojich buldozérov, ale všade sme boli my a naše stany. V pondelok práce neobnovili... Bola som v Mníchove, chcela som hovoriť s riaditeľom. Keď som prišla, mal na stole alsaskú tlač. Povedal mi, že proti ich absolútnemu zámeru

A neskôr, zase na inom brehu rieky Rýn vo Wyhl, lopatové nakladače začali vytrhávať stromy porýnskych lesov. Wyhl sa stalo časťou zoskupenia atómových elektrární, ktoré plánujú vystavať pozdĺž Rýna. Nová okupácia sa začína.

„Od okamihu, ako sme prišli, boli tam buldozéry. Moje deti práve postavili prvý stan. Neskôr tam bolo veľa stanov. Potom sme videli zelené siluety prichádzať spoza stromov. Les bol veľmi tmavý, bolo to vo februári. Videli sme ich prichádzať. Mali silu... Vôbec som nebola pripravená na policajný zákrok. V tom momente som cítila, ako mi chodí mráz po chrbte...

Myslím, že to, čo sa pokúšame zanechať, to je určite zmysel života. Vždy má význam pokračovať, žiť...

Solange Fernexová sústreďuje všetku svoju energiu na boj proti atómu a zbrojeniu. Vo Fessen Heime v Alasku sa stavia proti vybudovaniu atómovej elektrárne. Vo Washington, pred Bielym domom, manifestuje za mier. V Taverny, na mieste budovania atómovej elektrárne, vytvára dom bdelosti... Z Hirošimy do Nevady, zo Sahary do New Delhi, precestuje svet, aby počúvala a dala najavo, že si uvedomujeme nebezpečenstvá atómu. Kontaminované bunky ľudského tela, hovorí, nerobia rozdiel medzi vojenskými atómovými pokusmi a odpadom jadrových elektrární. Rádioaktívita je vždy nepriateľská voči životu. V roku 1983, v Paríži, počas 40 dní, vystupuje s trinástimi ďalšími osobami, interpeluje na radiaciach tejto planéty proti šíreniu zbraní.

„Černobyľ... Bolo to v máji 1986, počúvali sme nemecké rádio, hodinu po hodine. Vyzývali, aby deti zostali v domoch, aby nevychádzali na balkóny a na piesok. Autority mali vtedy povedať, že sme boli pod vplyvom efektu silného anticyklónu, ktorý odohnal mraky od francúzskych hraníc. Hovorilo sa, že to bola panika, tlač hovorila o vyhľadávaní senzácie, a tak tragédia Černobyľu pokračuje, a to aj po dvadsiatich rokoch. Je to vlastne pred nami, lebo teraz začíname mať deti – deti Černobyľu. Znepokojujú ma všetky tie

obete. Prečo je neustále potrebné tvrdiť realitu opticky meniť?“

V súvislosti s katastrofou v Černobyli sa Solange aktívne podieľa na vytvorení asociácie Deti z Černobyľu – Bielorusko.

V roku 1989 bola zvolená do Európskeho parlamentu, kde obhajuje tak malých rybárov, ako aj rodia sa biologické poľnohospodárstvo. Verejne a s tým istým presvedčením vyhlasuje boj proti obchodu so zbraňami a atómovým pokusom. Intervenuje na politické orientácie a rozpočty, ktoré boli použité na nesprávne veci.

„Nikdy nebudem môcť stiahnuť ramená, môj manžel tiež nie, podľa všetkého moje deti tiež nie, a to tvorí abstraktný svet okolo mňa. V tejto našej dobe je čoraz viac ľudí, ktorí sú citliví na nebezpečenstvá ohrozujúce ich zdravie, život, prírodu okolo nás, Zem. To, čo chýba, je malý spínač, ktorý by spustil ich angažovanosť...“

Solange Fernexová zomrela vlni v septembri. Film Daniela Coche Solange Fernexová – Život pre život návštevníci Envirofilmu 2007 uvidia v piatok 18. mája (o 13.30 hod. v Kinosále Múzea SNP v Banskej Bystrici). Pozn: ilustračné foto sú použité z filmu o Solange Fernexovej.

(Spracovala: gudž)

Daniel Coche: Každý film je dobrodružstvo

V sedemčlennej medzinárodnej festivalovej porote Envirofilmu sú v tomto roku štyria „nováčikovia“. Francúzsky filmár, dokumentarista Daniel Coche je jedným z nich. Rodák zo Štrasburgu (1950) je profesionálnym filmovým tvorcom od roku 1980, odkedy nakrútil 19 dokumentárnych a šesť hraných filmov. Jeho filmy vysielala francúzska televízia, najmä kanál France 3. V mnohých filmoch pracoval ako prvý kameraman. Je členom Európskej siete dokumentárnych filmov (EDN) a pedagógom na filmovej katedre Univerzity Marca Blocha v Štrasburgu. V osemdesiatych rokoch 20. storočia Daniel Coche zostavoval program a výber filmov pre filmový festival v Štrasburgu venovaný ľudským právam a kinematografii strednej a východnej Európy. Ako hovorí, bolo to pre neho veľmi dôležité obdobie. Mal možnosť ukázať filmy z východného bloku divákovi zo západnej časti Európy. Daniel Coche sa veľa rokov vášnivo zaujíma o ekologické hnutie. Prvý film s názvom Ani tu ani nikde inde, ktorý urobil ešte ako amatér v roku 1977, je o boji vidiečanov proti stavbe atómovej elektrárne. Téma nebezpečného odpadu bola tiež predmetom jeho filmu Nič, ale príliš veľa. Zatiaľ posledný film Daniela Coche Solange Fernexová – Život pre život (2006), je dokumentom o živote a práci francúzskej aktivistky Solange Fernexovej bojujúcej viac ako 40 rokov za ochranu životného prostredia, proti nukleárnym elektrárnám a za práva žien. Film bude uvedený na Envirofilme 2007, za účasti autora. S Danielom Coche sme sa porozprávali krátko pred jeho príchodom na Slovensko.

V tomto roku po prvý raz zasadené do medzinárodnej poroty festivalu Envirofilm. Čo to pre vás znamená?

Je to česť a potešenie zúčastniť sa na festivale a byť členom poroty. Je to pre mňa možnosť stretnutí, stretnutí s filmami, stretnutí s realizátormi a s ľuďmi, ktorí

sa venujú ekológii. Stretnutia medzi rôznymi krajinami v našej Európe nie sú napokon také časté, všetko, čo môže podporiť komunikáciu a rôznorodosť názorov je vítané.

Boli ste už predtým na Slovensku?

Áno, a mám rád túto krajinu. Strávil som tu pred pádom „múra“ určitý čas, hlavne aby som nadviazal kontakty a zistil, aké sú možnosti uvádzania filmov od vás u nás. Potom som sa k vám na Slovensko vrátil aj kvôli turistike. Vaša krajina, paradoxne, bola viac chránená od znečistenia, a to aj napriek existencii niekoľkých veľkých priemyselných centier, ako tá naša. Spomínam si, ako ma pred desiatimi rokmi u vás prevrátil pohľad na flóru v dedinách, ktoré vo Francúzsku už dávno zmizli.

Nakrútili ste takmer dve desiatky dokumentárnych filmov, šesť hraných, ktorý z nich pre vás najviac znamená?

Odpoviem okľukou. Vtipnou poznámkou, ktorá ale nie je moja! Jiří Menzel, ktorý bol na moje pozvanie v Štrasburgu, na podobnú otázku odpovedal: Filmy sú ako deti, všetky ich máte radi, hlavne tie, ktoré sú trochu pojašené alebo zlé... Táto odpoveď sa mi veľmi páči a je pravdivá. Každý film je dobrodružstvo, všeličo pri ňom zažijete, dobré, ale aj zlé, ale potom neľutujete.

Čo vás podnecuje venovať sa ekológii, životnému prostrediu?

Ani sám neviem. Myslím, že to „spôsobilá“ vzbura proti plytvaniu obalmi, odpadkami a tiež to má súvislosť s extrémnou chudobou, ktorú som objavil v Afrike... Čítame, dokumentujeme a chápeme všetko, ekonomické záujmy sú však všade hlavne nukleárne. Mali by sme začať s počítaním, čoho všetkého je prebytok. Príveľa automobilov, príliš veľa telefónov, príveľa elektrických spotrebičov pre domácnosť...

Ľudské práva sú témou, ktorej sa vo svojich filmoch tiež venujete. Čo je podľa vás najzákladnejšie ľudské právo?

Najdôležitejšie je právo na mier. Právo na mier a bezpečnosť vo svojej krajine. My už s tým v Európe počítame, pretože žijeme v mieri šesťdesiat rokov, výnimku tvorí bývalá Juhoslávia. Právo na mier je nesmierne, veď pozrite, nie tak ďaleko od nás, v bývalom Sovietskom zväze, čo sa deje. Občianske vojny na občianske vojny. Nezabudol som na vaše rozdelenie, váš rozvod, s Českom, ktoré bolo pre mňa jedným zo vzorov mieru. Nepočúvajú sa, rozchádzajú sa, ale prečo bolo treba niečo si dokazovať?

Na festivale Envirofilm 2007 bude uvedený váš film o Solange Fernexovej Život pre život. Povedzte nám niečo o tejto obdivuhodnej žene.

Je takmer nemožné urobiť zoznam všetkých jej aktivít, ochrana fauny, flóry, dedičstva, krajiny, boj proti jadrovej energii, znečisťovaniu, zbraňam, ochrana biologického poľnohospodárstva, biologický chov dobytka, boj proti násiliu, rovnoprávnosť mužov a žien v politických stranách... A iste som ešte veľa toho zabudol vymenovať. Bola to ohromná žena, objavila veľa o modernej ekológii. To, čo určite zostane v mojej pamäti, to bola jej totálna sláchetnosť sprevádzaná odmietaním uchope-nia moci. Vždy prekročila hranice, koordinovala jednu vec za druhou, bola predvojom všetkého. Prírodzene, jej srdcovou záležitosťou bolo ekologické hnutie.

Anna Gudžová

